

LÆSEEVALUERING EFTER 1. KLASSE – HVORFOR DET?

AF DORTHE KLINT PETERSEN, AUDIOLOGOPÆD MED PH.D.-GRAD I LÆSNING, LEKTOR VED CENTER FOR GRUNDSKOLEFORSKNING PÅ DANMARKS PÆDAGOGISKE UNIVERSITETSSKOLE OG INA BORSTRØM, CAND. PHIL. I AUDIOLOGOPÆDI, SELVSTÆNDIG LÆSEKONSULENT I BORSTRØM RÅDGIVNING & UDDANNELSE

En grundig evaluering af elevernes læsning og stavning efter 1. klasse er en forudsætning for en målrettet og individualiseret undervisning. Artiklen belyser med udgangspunkt i udvalgte klasseresultater og eleveksempler, hvordan man med materialet "Læseevaluering på begyndertrinnet" etablerer den nødvendige baggrundsviden, når undervisningen i læsning og stavning skal differentieres.

Hvad kan mine elever, og har de lært det, jeg tror?

De to spørgsmål ovenfor er nødvendige og yderst relevante at stille som underviser. Og svarene danner udgangspunkt for planlægningen af den fremtidige læse- og staveundervisning.

Læseevaluering på begyndertrinnet er et materiale, der ved hjælp af gruppeprøver giver læreren mulighed for at følge elevernes læseforudsætninger og første læse- og staveudvikling gennem begyndertrinnet. Herudover indgår materialer til en supplerende individuel afdækning af risikoelever med mulighed for at få et mere detaljeret billede af deres færdigheder. Denne artikel handler om læseevaluering i slutningen af 1. klasse. Prøverne til skolestart er tidligere beskrevet i en artikel i *Skolestart* (Borstrøm og Petersen, 2009).

Udgangspunktet for udformningen af *Læseevaluering* har været at afdække forudsætninger og færdigheder, der på et givet tidspunkt i skoleforløbet er vigtige for elevernes fremtidige læse- og staveudvikling. Prøverne er udviklet i forbindelse med forskningsprojekter, og udgangspunktet for udvælgelse af prøver har været forskningsbaseret viden om, hvilke færdigheder der på et givet tidspunkt er vigtige for den fortsatte læse- og stavefærdighed. Særligt interesserede kan finde en samlet oversigt over prøvernes pålidelighed og prædiktionsværdi (se link til baggrundsoplysninger i litteraturlisten).

Hvilke færdigheder er vigtige at afdække i slutningen af 1. klasse?

I løbet af 1. klasse er det vigtigt, at eleverne bliver i stand til på egen hånd at læse små lette tekster med forudsigt indhold og stave lydrette ord. Eleverne skal genkende ord hurtigt og præcist og have en strategi, de kan bruge til læsning og stavning af ukendte ord. Fundamentet for udvikling af sikker læse- og stavefærdighed er, at eleverne knækker koden og bliver i stand til at læse ved at give hvert bogstav en lyd og stave ved at give hver lyd et bogstav.

I 1. klasse undervises eleverne i netop denne færdighed, og en lang række undersøgelser har da også vist, at dette kan betale sig. Elever, der bliver undervist systematisk og eksplicit i at omkode fra bogstav til lyd, kommer bedre i gang med at læse selvstændigt. Dette er særlig vigtigt for elever med svage sproglige forudsætninger (Ehri, 2004). Samtidig er det på dette trin den manglende afkodningsfærdighed, der begrænser læseudbyttet. I en amerikansk undersøgelse havde 70 % af de elever, der i 2. klasse havde vanskeligheder med at forstå tekster, også problemer med afkodningen (Catts, 1999).

Når man som underviser i 1. klasse har arbejdet systematisk med at lære eleverne at læse ved at give hvert bogstav en lyd og stave ved at give hver lyd et bogstav, så er det relevant for den videre undervisningstilrettelæggelse at undersøge, om eleverne har fået lært denne strategi.

Prøvehæfterne til slutningen af 1. klasse i *Læseevaluering* afdækker elevernes læsning og stavning af enkeltord og sætter særlig fokus på, hvor gode eleverne er til at læse og stave ved at koble bogstaver og lyde.

Materialet indeholder fire prøver til slutningen af 1. klasse: to prøver, hvor eleverne skal læse enkeltord og to prøver, hvor eleverne skal stave enkeltord.

Prøvehæftet *Ordlæs* afdækker børnenes læsning af enkeltord, og prøven afdækker, hvor hurtigt og præcist eleverne afkoder lydrette ord.

Er en god score på Ordlæs lig gode færdigheder i at omkode fra bogstav til lyd?

Svaret på dette spørgsmål er ikke så enkelt. Det er sandsynligt, at elever med gode færdigheder i at omkode fra bogstav til lyd vil klare ordlæsningen godt, men ved læsning af rigtige ord kan vi ikke være sikre på, hvilken strategi eleverne anvender, når de læser ordene. Det kan være, at eleven har set ordet mange gange før og derfor genkender det umiddelbart. Derfor må der en supplerende prøve til for at afdække elevernes evne til at omkode fra bogstav til lyd. Prøvehæftet *Idas ord* afdækker, om eleverne kan læse ved at give hvert bogstav en lyd. Da prøven består af vrøvleord, kan den kun løses ved at omkode fra bogstav til lyd, så her får man som underviser et mere rent mål for, om eleverne har knækket koden.

Orddiktat og Dinodiktat

I den første læse- og staveudvikling vil der oftest være en meget stærk sammenhæng mellem, hvordan eleverne klarer henholdsvis læse- og staveopgaver, da disse to færdigheder udvikles sideløbende og i gensidigt samspil. Men læsning og stavning stiller forskellige krav til eleverne. Læsning kræver genken-

delse, mens stavning kræver genkaldelse og derfor er mere fonologisk krævende (Elbro, 2007). Omvendt knækker mange børn først den alfabetiske kode i stavning og bliver først senere opmærksomme på at anvende strategien i læsning. Derfor er det relevant både at afdække læsning og stavning i slutningen af 1. klasse.

Formålet med *Orddiktat* er at afdække, om eleverne er i stand til at stave lydrette ord. Prøven består af 12 lydrette ord af varierende længde. Eftersom det er eksisterende ord, kan man ikke vide, om eleverne staver ordene ved at omkode fra lyd til bogstav, eller om de husker ordenes stavemåde, fordi de har set dem tidligere. Derfor indgår prøvehæftet *Dinodiktat*, hvor eleverne skal skrive 12 nonsensord af varierende længde. Ordene i *Dinodiktat* er matchet med ordene fra *Orddiktat*, så de har samme længde og kompleksitet. Derfor vil de fleste elever klare de to staveopgaver på samme niveau. Hvis der er stor forskel på elevens resultat på de to prøver, tyder det på, at eleven bruger forskellige strategier i de to diktater. Eksempelvis kan en høj score i *Orddiktat* men en meget lav score i *Dinodiktat* tyde det på, at eleven ikke er så god til at omsætte fra lyd til bogstav, men husker, hvordan ord staves.

Evaluering af klassens færdigheder med læseevaluering

Hvad kan prøverne fra læseevaluering sige om børn i slutningen af 1. klasse?

Navn	Ordlæs			Idas ord			Orddiktat			Dinodiktat		
	0 - 21	22 - 31	32 - 90	0 - 12	13 - 18	19 - 60	0 - 6	7 - 9	10 - 12	0 - 4	5 - 7	8 - 12
Magnus		47			25			8				7
Catrine		33			13			7				4
Marie Louise		44			30			12				11
Sebastian		38			39			11				9
Rasmus		34			24			10				9
Amalie		26			23			5				5
Natasja		37			36			11				8
Kristine		35			20			11				7
Mia		57			30			12				11
Mathias		20			7			4				1
Julie		39			27			5				5
Ray		70			58			12				10
Nikolaj		42			32			11				12
Sandra		32			20			8				5
Frederik		40			33			10				10
Johannes		41			17			9				8
Simone		33			25			10				9
Lise		4			24			10				10
Trine		34			16			9				6
Albert		41			34			11				10
Freja		36			22			10				8
Isabella		45			11			11				8
Thor		44			30			8				6
Jonas		27			15			9				7

Eksempel på et scoreark for Læseevaluering af en hel klasse i slutningen af 1. klasse. Grøn betyder acceptabel, gul betyder opmærksomhed, og rød betyder særlig indsats

De fire prøver fra *Læseevaluering* til slutningen af 1. klasse afdækker elevernes læsning og stavning af enkeltord. De to prøver med vrøvleord (*Idas ord* og *Dinodiktat*) giver mulighed for at undersøge, om eleverne har knækket koden og udnytter sammenhængen mellem bogstav til lyd. Omkodning fra bogstav til lyd er ordblinde elevers kerneproblem. Derfor er det vigtigt tidligt at blive opmærksom på elever, der har vanskeligt ved dette for at kunne sætte ind med en forebyggende undervisning.

Ovenstående klasseskema viser en klasse, der generelt er kommet godt i gang med læsningen. Kun 10 % af eleverne ligger i det gule eller røde område på læseprøverne. Sådan ser det imidlertid ikke ud, hvis man ser på elevernes stavfærdighed. Her er halvdelen af eleverne under det niveau, man kan forvente på nuværende tidspunkt. Det er således ikke bestemte elever, men klassen som helhed, der halter bagefter med stavningen. Måske har der været rigtig meget fokus på elevernes læsning i denne 1. klasse, og stavningen er blevet glemt. I en sådan klasse vil det være relevant at arbejde koncentreret med stavning af lydrette ord og at differentiere staveundervisningen, så eleverne får opgaver, der passer til deres kompetence. Eksempelvis kan nogle elever skrive hele ordet, mens andre elever skriver første lyd eller første stavelse.

Nedenstående viser en klasse, hvor mere end halvdelen af eleverne klarer sig tilfredsstillende. Men en fjerdedel af eleverne klarer sig utilfredsstillende

på alle delprøver og er ikke kommet i gang i hverken læsning eller stavning. Den kommende indsats i denne klasse må derfor fokusere på at cementere de basale færdigheder hos den svage gruppe, så de knækker koden og bliver i stand til at udnytte sammenhængen mellem bogstav og lyd. Det vil være

Navn	Ordlæs			Idas ord			Orddiktat			Dinodiktat		
	0 - 21	22 - 31	32 - 90	0 - 12	13 - 18	19 - 60	0 - 6	7 - 9	10 - 12	0 - 4	5 - 7	8 - 12
Martin		27			11			6			5	
Clara		50			39			10			12	
Nikoline		21			8			6			3	
Mustafa		18			6			2			1	
Felix		38			24			10			10	
Målthe		33			13			10			10	
Anders		47			33			12			10	
Emanuel		37			26			11			9	
Max		33			18			8			9	
Emma		20			8			9			4	
Alexander		36			11			11			7	
Tobias		56			9			12			7	
Mikkel		70			52			11			11	
Benjamin		34			31			10			9	
Cecilie		40			32			10			8	
Amanda		86			48			12			11	
Olivia		37			26			11			10	
Mahdi		32			22			10			6	
Lukas		25			5			9			4	
Sebastian		16			10			4			1	
Laurits		51			42			12			11	
Rasmus		66			49			12			9	
Patricia		83			47			12			11	
Amalie		75			42			12			10	

Eksempel på et scoreark for *Læseevaluering* af en hel klasse i slutningen af 1. klasse. Grøn betyder acceptabel, gul betyder opmærksomhed, og rød betyder særlig indsats

en god idé at arbejde med to læse-/stavehold i en periode, så eleverne får undervisning, der passer til deres niveau i læsning og stavning.

Evaluering af enkeltelevers færdigheder med læseevaluering

Et centralt spørgsmål er, om elever, der ikke er så langt i deres læse- og staveudvikling i slutningen af 1. klasse, har brug for samme undervisning. For at belyse dette spørgsmål beskrives resultater for tre forskellige risikoelever i en supplerende afdækning med prøverne fra *Individuel Afdækning*.

Mikkel

Mikkel viser ved første øjekast størst problemer i stavning. I *Orddiktat* har han 4 rigtige ud af 12, og i *Dinodiktat* har han kun 1 rigtig ud af 12. For at afdække hvor Mikkel befinder sig staveudviklingsmæssigt, blev der lavet en fejlanalyse af de fejlstavede ord i *Orddiktat* og *Dinodiktat*. Denne analyse viste, at Mikkel har første lyd rigtig i størsteparten af ordene, men at han forsimples ordene og har ofte kun en enkelt stavelse med i sine fejlstavninger, eksempelvis 'pal' for 'pedal' og 'ans' for 'ananas' og 'se' for 'sne'.

I *Ordlæs* har han 27 rigtige, hvilket placerer ham i B-gruppen. Men han laver rigtig mange fejl. De mange fejl tyder på usikker afkodningsfærdighed, og dette ses også i *Idas ord*, hvor han, selvom han ligger i gruppe A med 22 rigtige, laver rigtig mange fejl.

Individuel afdækning af Mikkels færdigheder

På grund af Mikkels resultat i gruppeprøven bliver der foretaget en individuel supplerende afdækning. Den individuelle afdækning til slutningen af 1. klasse består af en bogstavbenævnelsesprøve, to fonologi-

ske opmærksomhedsopgaver, en liste med rigtige ord og en liste med nye ord.

Mikkel benævner alle store bogstaver korrekt, men fejlbenævner de små bogstaver æ, y, k og v. Hans bogstavbenævnelse er lidt langsommere end gennemsnittet. Han er ca. et halvt minut om hver bogstavplade.

Herefter bliver Mikkel bedt om at højt læse en liste med 30 rigtige ord og en liste med 30 nye ord. Ordene i de to ordlister er matchet på længde, kompleksitet og sværhedsgrad, og ordene har 2-9 bogstaver. De nye ord kan kun læses ved at give hvert bogstav en lyd, mens man ikke kan være sikker på, hvilken strategi Mikkel bruger til de rigtige ord. Mikkel læser 5 rigtige ord korrekt, men ikke et eneste nonsensord korrekt. Han læser ordlisterne hurtigt, og de 5 ord, han læser rigtigt, er af varierende længde. Man kan ikke høre, at han prøver at stave sig gennem ordene, og han kommer med bud på samtlige ord og nye ord, han præsenteres for.

Der er to forskellige fonologiske opmærksomhedsopgaver i *Individuel afdækning: Fonologisk analyse* og *Fonologisk subtraktion*. I *Fonologisk analyse* skal man finde et ord, der indeholder en bestemt lyd/stavelse først, sidst eller inde i ordet. Mikkel klarer opgaverne, hvor han skal finde ord, der begynder med en bestemt stavelse, men er usikker i alle opgaver, der handler om enkeltlyde. Han laver 3 fejl i opgaverne med første lyd, og har kun 1 rigtig i opgaverne med lyde sidst eller inde i ordet. Det samme billede ses i *Fonologisk subtraktion*, hvor man skal tage lyde væk forskellige steder i ord (Hvis man siger 'kost' og så tager /k/ væk, hvad bliver der så tilbage?). Her løser Mikkel opgaverne med at tage første stavelse væk, men laver kun 1 opgave rigtig, hvor han skal tage første lyd væk. Mikkel kan ikke løse de opgaver,

	Ordlæs 0-21 22-31 32-90	Idas ord 0-8 9-18 19-60	Orddiktat 0-6 7-9 10-12	Dinodiktat 0-4 5-7 8-12
A		22 (13 fejl)		
B	27 (33 fejl)			
C			4	1

Eksempel på elevvurdering (Mikkel).

Grøn (A) betyder acceptabel, gul (B) betyder opmærksomhed, og rød (C) betyder særlig indsats

hvor han skal tage lyde væk sidst i ord eller inde i ord.

Konklusion og undervisning af Mikkel

Mikkel har store vanskeligheder med at læse og stave ved at give hvert bogstav en lyd. Forklaringen på Mikkels vanskeligheder finder vi i hans resultater på de fonologiske opmærksomhedsopgaver i *Individuel afdækning*. Mikkel bliver usikker, så snart opgaverne handler om enkeltlyd. Mikkels vanskeligheder ligner de vanskeligheder, som ordblinde elever har, og derfor skal man være særlig opmærksom på Mikkels udvikling i den kommende periode. Mikkel har brug for et intensivt lydkursus, hvor han arbejder med fonologisk opmærksomhed og med at koble bogstaver og lyde på et meget basalt niveau.

Rasmus

Rasmus ligger i B-gruppen på *Ordlæs* og *Idas ord*. Han når ikke så mange opgaver, men de opgaver, han når, laver han rigtigt.

I *Orddiktat* har han 8 rigtige ud af 12, og i *Dinodiktat* har han også 8 rigtige ud af 12. En analyse af de fejlstavede ord viser, at Rasmus har første lyd rigtig i alle sine fejlstavninger og har rigtig stavelsesstruktur. Det er de længste ord i diktaterne, som Rasmus har vanskeligheder med, men hans fejlstavninger tyder på, at omkodningen fra bogstav til lyd er nogenlunde sikker i stavning. Eksempelvis skriver han 'beini' for 'bikini', 'tolepan' for 'tulipan' og 'peal' for 'pedal'.

Individuel afdækning af Rasmus' færdigheder

På grund af Rasmus' resultat i gruppeprøven bliver der foretaget en individuel supplerende afdæk-

ning. Rasmus benævner alle store og små bogstaver korrekt, men hans bogstavbenævnelse er ekstrem langsom. Han er halvandet minut om hver af listerne. En sådan langsom mobilisering vil give problemer, når man skal læse og stave længere ord.

Herefter bliver Rasmus bedt om at højtlyse en liste med rigtige ord og en liste med nye ord. Rasmus læser 5 rigtige ord og 10 nye ord korrekt. Han læser ordlisterne ekstremt langsomt. Han læser rigtige ord med 2 og 3 bogstaver korrekt, men får problemer, når ordene bliver længere. Han opgiver mange af de længere ord, og man kan høre, at han giver bogstaverne lyde, men har problemer med at danne syntesen og finde frem til ordet.

Rasmus klarer opgaverne med første lyd i *Fonologisk analyse* uden fejl og laver 2 fejl i opgaverne med lyde sidst i ordet og inde i ordet. Samme billede ses i den fonologiske subtraktionsopgave. Her laver han en enkelt fejl i en opgave, hvor han skal tage en lyd væk inde i ordet. Men han er meget længe om at svare i disse opgaver. Rasmus har tilsyneladende gode forudsætninger for at læse og stave ved at koble bogstaver og lyde.

Konklusion og undervisning af Rasmus

Rasmus har især vanskeligheder i læsning. Han når ikke ret mange opgaver, og i højtlysningsen af ordlisterne har han problemer ved længere ord. Rasmus læser meget langsomt. Han er længe om at benævne bogstaverne og om at svare i *Fonologisk subtraktion*, og den langsomme mobilisering er tilsyneladende kernen i Rasmus' profil. Det vil være relevant at fokusere på Rasmus' læsning i den kommende tid med udgangspunkt i lette tekster, hvor Rasmus kan træne syntesen på korte ord og arbejde med hastigheden eksempelvis via gentagen læsning.

	Ordlæs 0-21 22-31 32-90	Idas ord 0-8 9-18 19-60	Orddiktat 0-6 7-9 10-12	Dinodiktat 0-4 5-7 8-12
A				8
B	23 (1 fejl)	15 (1 fejl)	8	
C				

Eksempel på elevvurdering (Rasmus).

Grøn (A) betyder acceptabel, gul (B) betyder opmærksomhed, og rød (C) betyder særlig indsats

Nikoline

Nikoline ligger i A-gruppen på begge læseprøver, og hun er tilsyneladende en meget hurtig og sikker ordlæser.

I *Orddiktat* er Nikolines resultat imidlertid ikke helt så flot. Hun har 8 rigtige ud af 12 i *Orddiktat*, og i *Dinodiktat* har hun kun 4 rigtige ud af 12. Analysen af de fejlstavede ord viser, at hun især har problemer med vokalerne. Eksempelvis skriver hun 'tylipul' for 'tulipan'. I *Dinodiktat* bruger hun bogstavet e rigtig meget, fx 'drer' for 'drå' og 'kner' for 'knø'. Nikoline er usikker i omkodning fra lyd til bogstav i stavning, og det ser ud som om, hun især har problemer med vokallydene.

Individuel afdækning af Nikolines færdigheder

På grund af Nikolines resultat i gruppeprøven bliver der foretaget en individuel supplerende afdækning. Nikoline fejlbenævner stort og lille å. Hun benævner bogstaverne meget hurtigt og er kun 18 sekunder om hver af bogstavpladerne.

Herefter bliver Nikoline bedt om at højt læse listen med rigtige ord og listen med nye ord. Nikoline læser 20 rigtige ord og 13 nye ord. Nikolines resultat på de nye ord er bekymrende, fordi hun læser væsentlig færre nye ord korrekt i forhold til rigtige ord. Spørgsmålet er, hvilken strategi Nikoline bruger, når hun læser ord. Nikoline læser ordene meget hurtigt og lydstaver ikke, så måske genkender hun ordene umiddelbart.

Nikoline klarer stavesopgaverne i *Fonologisk analyse* uden fejl, men har 2 fejl i opgaverne med første lyd og 2 fejl i opgaverne med lyde inde i ordet og sidst i ordet. Udlyd. Hun laver også fejl i enkeltlydsopgaverne i *Fonologisk subtraktion*. Her laver hun 2 fejl i

opgaverne med første lyd og 4 fejl i opgaverne, hvor hun skal tage lyde væk inde i ord eller til sidst i ord.

Konklusion og undervisning af Nikoline

Nikoline har især vanskeligheder med stavning, og hendes fonologiske færdigheder er ikke helt på plads. I den kommende tid skal der især fokuseres på Nikolines stavning, fx hvor hun udelukkende skriver vokalerne. I læsning skal der arbejdes med at omkode fra bogstav til lyd, så hun har en brugbar strategi, når hun møder ord, hun ikke kender. Nikoline har en tendens til at svare meget hurtigt, så man kan af og til komme i tvivl, om hun ville klare sig bedre, hvis hun tog sig lidt bedre tid. Derfor vil det være hensigtsmæssigt for Nikoline også at fokusere på at tænke sig godt om, inden hun svarer.

Har Mikkel, Rasmus og Nikoline brug for samme undervisning?

Svaret er nej. Deres resultater af såvel gruppeprøver som *Individuel afdækning* viser, at de har helt forskellige vanskeligheder og derfor også har brug for forskelligt fokus i undervisningen.

Mikkel har store problemer både i læsning og stavning og har svage fonologiske forudsætninger. Han har brug for at arbejde på et meget basalt niveau med at koble bogstav og lyd.

Rasmus har primært problemer i læsning og har ikke fonologiske vanskeligheder. Hans største problem er, at han er langsom, og han har brug for at læse lette tekster for at opnå flydende læsning. Nikoline har især problemer i stavning og har særligt brug for at fokusere på vokalerne. Man skal dog også holde øje med den fortsatte læseudvikling, da hendes læsning af nye ord tyder på en vis usikkerhed.

	Ordlæs 0-21 22-31 32-90	Idas ord 0-8 9-18 19-60	Orddiktat 0-6 7-9 10-12	Dinodiktat 0-4 5-7 8-12
A	52 (1 fejl)	31 (2 fejl)		
B			8	
C				4

Eksempel på elevvurdering (Nikoline).

Grøn (A) betyder acceptabel, gul (B) betyder opmærksomhed, og rød (C) betyder særlig indsats

De tre eksempler demonstrerer, hvorfor der er brug for en grundig læseevaluering efter 1. klasse. Hvis man alene placerer elever efter niveau, så kunne disse tre elever få samme tilbud, men artiklen viser, at deres vanskeligheder med læsning og stavning er så forskelligartede, at det er forskellige undervisningstilbud, de har brug for på vej mod udvikling af sikre læse- og stavefærdigheder.

Litteratur

Borstrøm, I. & Petersen, D. K. (2004) *Læseevaluering på begyndertrinnet*. København: Alinea.

Baggrundsoplysninger om prøverne findes i nedenstående link:

<http://www.alinea.dk/~media/Files/Downloads/Alinea/Dansk/Laeseevaluering/Baggrundsoplysninger%20om%20proeverne%20i%20Laeseevaluering%20paa%20begyndertrinnetny%202.ashx>

Catts, H., Fey, M., Zhang, X. & Tomblin, J. B. (1999). Language basis of reading and reading disabilities: Evidence from a longitudinal study. *Scientific Studies of Reading*, 3, 331-361.

Ehri, L. (2004) Teaching phonemic awareness and phonics: An explanation of the National Reading Panel Meta-analyses i *The voice of evidence in reading research*. Peggy Mc Cardle & Vinita Chhabra (red.) Poul Brookes Publishing, s 153-186

Elbro, C. (2007) *Læsevanskeligheder*. København: Gyldendal

Petersen, D. K., Borstrøm, I. (2009). Læseevaluering ved skolestart – viden om ord, bogstav og lyd. *Skolestart* (4).